

Израда мултимедијалног документа „Пролазим улицом твојом“

УДК 004.55:378.147]:02(497.11)

САЖЕТАК: У овом раду ћемо представити мултимедијални документ под називом „Пролазим улицом твојом“. У изради овог документа су учествовали студенти завршне године основних академских студија на Катедри за библиотекарство и информатику Филолошког факултета Универзитета у Београду током школске 2016/2017. године у оквиру предмета Мултимедијални документ. У раду се укратко описује како су се београдске улице развијале и како су добијале називе. Посебно је описан поступак прикупљања, обраде и објављивања садржаја на веб страници, а дат је и детаљан приказ саме веб странице.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: мултимедијални документ, информатика, библиотекарство, имена улица, знамените жене, Београд

РАД ПРИМЉЕН: 10. април 2018.

РАД ПРИХВАЋЕН: 21. мај 2018.

Слађана Суботић
sladjana.subotic1209@gmail.com
Филип Станковић
filipcoca@gmail.com
Сања Сланкаменац
sanja.slankamenac27@gmail.com
Растислав Марковић
rastislav737@gmail.com
Анастасија Мандић
anastasja.mandic@gmail.com
Марија Даковић
dakovic@ptt.rs
*Универзитет у Београду,
Филолошки факултет
Србија*

1. Увод

Београд се налази на надморској висини од 116,75 метара, на северној географској ширини од 44°49'14" и источној географској дужини од 20°27'44". Има седамнаест општина и преко 4.000 улица. Што се дужине београдских улица тиче, данас је најдужа улица Булевар краља Александра (8.230м), а најкраћа Ускочко сокаче код Калемегдана (36м). Први званичан податак о именима београдских улица („сокака“) датиран је 19. фебруара 1847. године (Павловић, 1998, 9) и односи се на 30 сокака ужег градског језгра, тзв. вароши у шанцу којима је Илија М. Гарашанин, попечитељ унутрашњих дела, одлуком београдске општине одобрио називе по предлогу Управитељства вароши Београда. Улице су

назване у складу са својим положајем или по установама које су се у њој налазиле или по знаменитим личностима, али се дати називи нису задуго одомаћили.

Тек 1864. године, по налогу кнеза Михаила (Стојановић и др., 2004, 5), први пут су дата имена улицама у целој вароши. Званични називи улица су, од 1872. године када су у Београду успостављени, па све до данас, често мењани. Са променом власти, као и историјских и друштвених прилика, мењани су и називи улица. Године 1850. Београд је имао 15.485 становника, а 2002. године 1.576.124, а број улица се са 30 1847. године попео на 4.000 (Стојановић и др., 2004, 6). У књизи „Знамените личности на улицама Београда“ (Павловић, 1998) Душан Павловић истиче да назив улице треба да садржи потпуно име и презиме, као и надимак, псеудоним, име од миља, титулу и звање. Од издавања те књиге до данас прошло је двадесет година, а још увек није одгонетнуто ко су неке од жена које имају своју улицу у престоници, попут Цоце.¹ Са друге стране, током овог пројекта дошли смо до многих нових података, који би могли да буду значајни за будуће истраживаче.

2. Жене у сенци мушкараца

С обзиром да је тема нашег документа била у вези са београдским улицама које носе имена по знаменитим женама, у овом одељку даћемо кратак преглед бројчаног односа назива улица које су имена добиле по знаменитим женама односно мушкарцима као и преглед промена у њиховим називима. Од давнина, жене су биле подређиване мушкарцима. Вековима су запостављане и занемариване не само у Србији, већ и у целој Европи. Правни положај жена у независној Србији није био уређен грађанским закоником. Тачке законика које су се односиле на жене нису се мењале читавих сто година: од усвајања 1844. године до 1945. када их је изменила нова социјалистичка власт. Закон из 1884. године сврставао је жене у исту групу са малолетним лицима. То је значило да жене нису могле бити сведоци за утврђивање тестаментa, нису могле да приме поклон без одобрења мужа, нити су без његове сагласности могле да се школују или запосле. Сва остала права била су у складу са овим основним положајем жене као малолетног лица.

---

¹ Улица Цоцина налази се на општини Звездара.

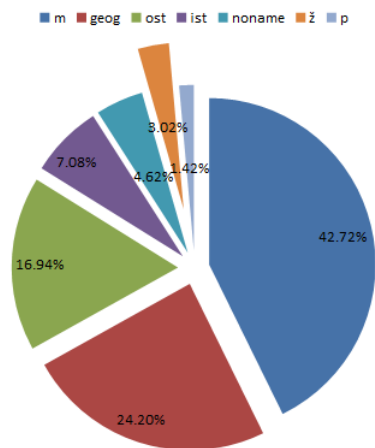
Жене које су добиле сагласност имале су могућност да стичу знање. Велика школа је већ 1871. године почела да школује женску децу, а 1882. године установљене су и државне стипендије за школовање девојака на европским универзитетима. Нажалост, после школовања оне најчешће нису биле у прилици да нађу посао достојан њиховог образовања. Према ондашњем радном праву, место чиновника или министарски указ могли су да добију само они који су служили војску. Тако су жене аутоматски биле искључене, те нису могле да буду постављене на места државних чиновника — лекара, професора, наставника у вишим разредима, инжењера и архитеката. Због тога је мало жена било на утицајним положајима.

Интересантна је и чињеница да је 1900. године у Србији било више мушкараца него жена: на 1.000 мушкараца било је 752 жене (Стојановић, 2013, 269). Према подацима Завода за статистику Републике Србије, жене данас чине 51,3% укупног броја становништва (? , 10), те се још једном поставља питање: зашто су жене и даље у сенци мушкараца?

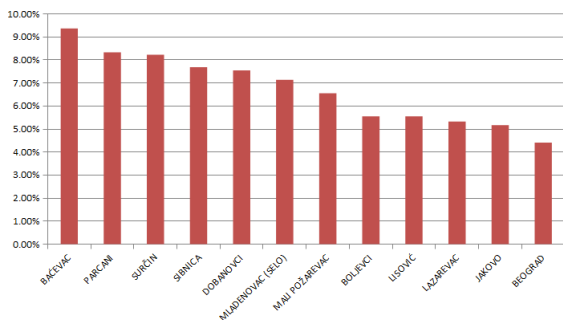
На слици 1 је графиканом приказан однос улица према називима. Плавом бојом су означене улице које носе имена знаменитих мушкараца (42,72%), као на пример улица Пабла Пикаса. Скоро четвртина београдских улица (24,2%) носи назив по неком географском појму, попут Зрењанинског пута или Нишке улице, а 7,08% по историјском догађају, као што је улица Београдског батаљона. Само 3,02% носи назив према знаменитим женама (нпр. улица Десанке Максимовић), док је 4,62% улица без званичног назива, као што су улице Кванташка пијаца или Тржни центар пијаца у Блоку 44 на Новом Београду, назване по оближњим пијацама. Категорија *остало* носи 16,94% и у ову категорију спадају улице као што су Сајцијска, Бунарска или Хрстова, док категорија *породица* има 1,42% (на пример улица Породице Гајић у насељу Сремчица).

Гледајући проценат улица које носе имена по знаменитим женама, видимо да су и у том погледу жене у сенци мушкараца. Из графикана на слици 2 види се да највише улица названих по знаменитим женама има у Баћевцу, и то 3 од 32 улице, или 9,38%. У ужем делу Београда, који је на 12. месту међу београдским општинама, од 3.489 улица само 154 носи име по некој женској особи, што чини 4,41%.

Графикон на слици број 3 показује како су се мењали називи улица које су раније носиле имена по женским личностима и какве су нове називе те улице добијале кроз историју. Седамнаест од ових улица је сада без званичног назива, 12 спада у категорију *остало*, 11 је сада названо

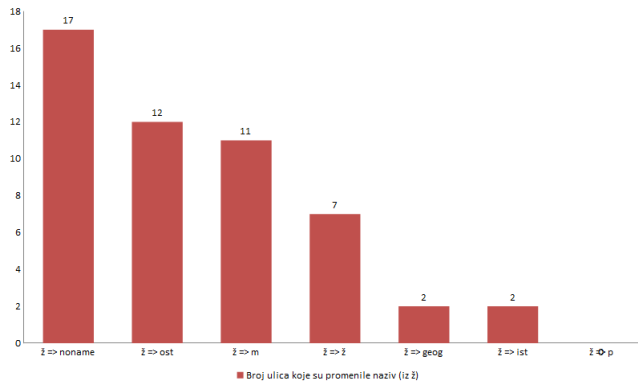
Слика 1. Расподела улица по називу: m - имена мушкараца, ž - имена жена, p - имена породица, geog - географски називи, ist - историјски догађаји, ost - остало, понаме - без званичног назива

Слика 2. Расподела улица по општинама.

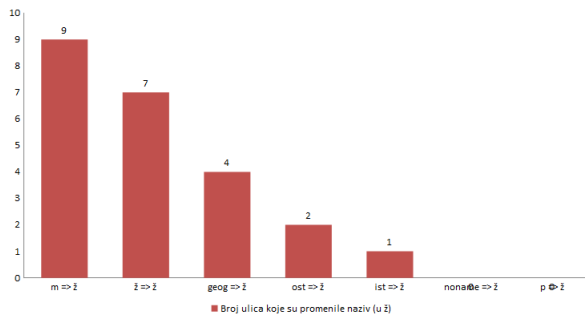
по познатим мушкарцима, 7 је добило име по неким другим познатим женама, две улице су добиле нова имена по географским називима, док су преостале две назване по историјским догађајима. Зачуђујуће је да

је највише улица које су носиле имена по знаменитим женама заправо изгубило свој назив и било сврстано у категорију неименованих.

Слика 3. Улице које су промениле назив из женског у друго име.

Анализирали смо преименовање улица и на графикону на слици 4, који приказује улице које су преименовањем добиле име по знаменитој женској особи. Од тих улица, 9 је претходно било названо по знаменитом мушкарцу, 7 је већ и раније носило назив по знаменитој жени, 4 по географском појму, а 2 су припадале категорији *остало*.

Слика 4. Улице које су промениле назив из другог у женско име.

3. Прикупљање, обрада и обликовање садржаја

На самом почетку израде овог мултимедијалног документа, добили смо списак свих улица у Београду. Користећи сајт [OpenStreetMap](#)² дошли смо до назива улица по општинама у Београду. Наш први задатак био је да разврстамо улице по следећим категоријама: улице које носе мушка имена, улице које носе женска имена, улице са географским називима, улице са историјским називима, улице назване по породицама, улице које немају имена и остале улице. Сваки студент је добио задатак да обради 300 улица. Пошто је ово било обављено, било је лакше издвојити улице које су добиле назив по знаменитим женама. Преко анкете коју су припремили наставници изјашњавали смо се колико су нам та имена позната. Одмах затим смо жене према којима су улице добијале имена класификовали према њиховим заслугама:

1. фиктиван лик [„фиктивна“] (нпр. Ана Каређина)
2. стваран
  - а. височанства (краљице, царице, кнегиње и сл.) [„височанство“] (нпр. Царица Милица, Кнегиња Зорка)
  - б. заслужне професионалним радом
    - i. уметнице
      - А. ликовне [„ликовна_уметница“] (нпр. Милена Павловић Барили)
      - Б. драмске [„драмска_уметница“] (нпр. Рахела Ферари)
      - В. музичке [„музичка_уметница“] (нпр. Даница Обренић)
      - Г. књижевнице [„књижевна_уметница“] (нпр. Десанка Максимовић)
      - Д. остало [„друге_уметности“]
    - ii. просветне раднице [„просветна_радница“] (нпр. Загорка Драговић)
    - iii. лекарке [„лекарка“] (нпр. Изабела Хатон)
    - iv. научнице [„научница“] (нпр. Милева Марић Ајнштајн)
  - в. друго [„друге_професије“] (нпр. Снежана Хрепевник)
  - г. заслужне у борби (народни хероји) [„народни_херој“] (нпр. Драгица Кончар)
3. непознато [„непознато“] (нпр. Цоца)

---

² [OpenStreetMap](#) је платформа која корисницима даје могућност да претраже мапе градова широм света. Поред назива улица, корисници могу да пронађу и индексирани знаменитости, институције итд.

Сваки студент је добио по осам улица за даљу обраду. Први задатак је био да се пронађу основни подаци о свакој од тих жена, како бисмо путем презентација упознали остале колеге са женама по којима су улице добијале имена. Овде смо се суочили са недоумицом око идентитета појединих жена, и са оскудним информацијама за многе од њих. Пошто смо консултовали додатну литературу (Леко, 2003; Секулић, 2014) и прикупили информације из различитих извора (веб, енциклопедије, музеји и архиви), припремили смо чланке о свакој жени, које смо постављали на Гугл диск, на који смо и иначе постављали сав материјал, како би свим учесницима у пројекту био доступан. Исто тако, задатак нам је био да нађемо фотографије тих жена и да сами фотографишемо улице.

Првобитна идеја да се сви чланци поставе на страницама Википедије није била ефикасна. Њени модератори су брисали сваки наш унос и измену, иако бисмо сваки пут испоштовали правилник о постављању материјала. Како бисмо били сигурни да ће наш рад бити сачуван, одлучили смо се да поставимо све чланке на блог.³ С обзиром да смо током студија учили најмање 2 страна језика, свако је могао да изабере језик којим најбоље влада и преведе своје чланке на тај језик. Чланци су такође постављени на Tumblr. Одлучили смо такође да цео овај пројекат повежемо са друштвеним мрежама, тј. са Фејсбуком, Твитером и Инстаграмом путем којих смо и промовисали овај пројекат, да би га што већи број људи видео. Коришћење Tumblrа и друштвених мрежа у нашем случају је заменило базу података, коју је већина претходних пројеката предмета Мултимедијални документи имала.

Идеја је била да се информације о улицама које носе имена по знаменитим женама прикажу и картографски. Професорка Крстев је као гостујућег предавача позвала проф. др. Ранку Станковић са Рударско-геолошког факултета, стручњака за геолошке информационе системе. Она нас је упутила у то како да овај пројекат обогатимо повезујући све прикупљене информације са картом Београда.

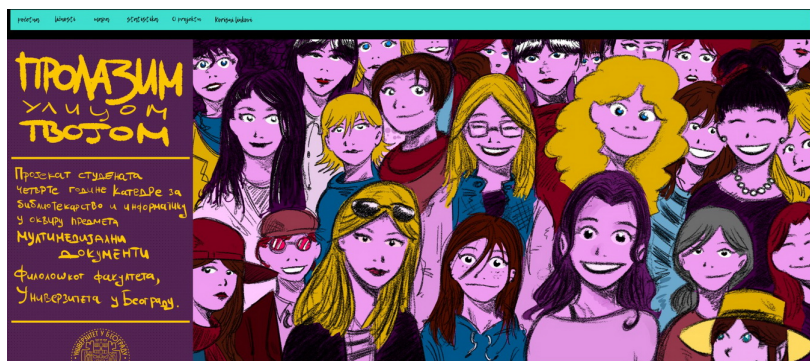
По завршетку обраде података које смо прикупили о свакој од жена, сваки студент је добио додатно задужење. Провером свих имена и даљом истрагом личности за које још увек нисмо имали утврђен идентитет бавила се Марија Даковић. Допуном информација о народним хероинама у Бањичком логору бавиле су се Слађана

³ Блог „Пролазим улицом твојом“ доступан је и преко [матичне странице проф. Ц. Крстев](#).

Суботић, Драгана Ђорђевић и Милица Бановић. Анастасја Мандић, Ана Ширка и Јелена Деветак су допуниле податке и слике о улицама додељеним студентима који су отказали рад, док су библиографију књига и чланака о значајним женама и о улицама у Београду урадиле Јована Радивојевић и Валентина Жимбрек. Лектуру чланака на српском језику радили су Драгана Полић, Бојан Михаиловић, Милица Секулић, Душан Филипковић и Растислав Марковић. Координатор за Википедију био је Петар Милутиновић. Повезивањем са картом Београда бавили су се Сања Сланкаменац и Константин Становић, а повезивањем са друштвеним мрежама Ирена Радошевић, Александар Здравковић и Горан Рајковић. Концепцију сајта осмислили су Михаило Ђурашевић и Милица Миловић, а сам дизајн је израдио Филип Становић.

4. Израда сајта и налога на друштвеним мрежама

Естетика сајта заснована је на минималистичком и ретро дизајну. Кроз илустрације доминира град чији су становници првенствено жене, чиме су метафорички приказани тема и идеја пројекта (слика 5). Одлучили смо се за једноставан дизајн како би корисници имали лаку и ефикасну навигацију без обзира на платформу коју користе за прегледање. Стога је сајт погодан за све рачунаре, као и за мобилне уређаје.

Слика 5. Матична страница пројекта (Дизајн и реализација Филип Станковић).

Главна страница има улогу приступне странице која потом преусмерава на Tumblr блог на ком су сви примарни подаци. Друштвена мрежа Tumblr изабрана је ради веће прегледности и естетске прилагодљивости. На том блогу је такође врло лако разврставати и означавати чланке. Захваљујући овој методи, више студената је учествовало у постављању чланака и имали су једнак удео у изради сајта.

На почетној страни се виде наслов и кратак опис пројекта, као и поље за навигацију ка осталим картицама. У заглављу се налази музичка листа са нумерама у којим се улица појављује као тема или главни мотив. Главна музичка тема, којом се страница и отвара, је песма „Звиждук у осам“ коју изводи Ђорђе Марјановић. Картица „Личности“ преусмерава корисника на две класификације — према азбучном реду и према заслугама. У картици „Мапа“ приказује се интерактивна карта која дозвољава алтернативно претраживање личности. Кликом на одређену улицу отварају се чланци о особи по којој је улица добила име. Графикони са статистичким подацима налазе се под картицом „Статистика“ и испод сваког графикана је дат опис. Сами графикони могу да се повећају кликом на њихову слику. Картица „О пројекту“ садржи опис пројекта, као и списак студената који су учествовали у њему.

Под картицом „Корисни линкови“ налазе се линкови који кориснике преусмеравају ка документарном филму на Јутјубу под називом „Жене Југославије у Народноослободилачкој борби“, као и налазима на различитим друштвеним мрежама — Фејсбук, Твитер и Инстаграм. Преко друштвених мрежа, које представљају интерактивну страну пројекта, јавност може лакше да се информише о пројекту и самој теми пројекта. На крају пројекта постављене су фотографије и текстови, као и линкови ка потпунијим чланцима на Tumblr блогу, а исто тако омогућено је посетиоцима и пратиоцима да објављују податке које су они сакупили.

Захвалност

Велику захвалност за израду овог пројекта дугујемо професорки др Цветани Крстев, која је носилац и идејни творац овог пројекта, као и асистенткињи Бранислави Шандрих, без чије подршке не бисмо успели у потпуности. Велику помоћ добили смо и од запослених у Архиву Београда и Музеју града Београда.

Литература

- Жене и мушкарци у Републици Србији (Women and Men in the Republic of Serbia)*. Републички завод за статистику, 2017.
- Леко, Милан. *Београдске улице и тргови 1872–2003*. Завод за уџбенике и наставна средства, 2003.
- Павловић, Душан. *Знамените личности на улицама Београда*. Народна књига, 1998.
- Секулић, Нада. “Родни аспекти јавног градског простора (на примеру анализе назива београдских улица)”. *Социологија* Год. 56, бр. 2 (2014): 125–144. Приступљено 1.09.2018, <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0038-0318/2014/0038-03181402125S.pdf>
- Стојановић, Дубравка. *Иза завесе: огледи из друштвене историје Србије 1890-1914*. Удружење за друштвену историју. 2013.
- Стојановић, Никола, Стака Јанковић, Светлана Недић, Радмила Цветковић, Јасмина Рацковић и др. *Улице и тргови Београда 1: А–М*. Библиотека града Београда, 2004.